

I. Besluitvorming en inspraak

Blz 5 regel 6-8: 'Provincie en waterschappen hebben afgesproken hoeveel vernieuwbare energie gerealiseerd moet worden'. En dan: 'Iedere partner uit de RES moet de RES borgen in haar eigen beleid'.

Wat een aparte formuleringen. De RES is geen democratisch gekozen instituut, maar louter een strategie. Op het moment dat de RES de status krijgt met een gebied met besluitvormingsrecht, is dat in strijd met de democratische indeling die er nu is. Door die andere indeling wordt de huidige provinciale indeling geweld aangedaan en krijgt de nieuwe indeling ten onrechte verantwoordelijkheden. Op het moment dat indeling verandert; bv gemeente Lochem niet meer bij de Achterhoek, maar bij de Clean Tech regio. Dat klinkt heel mooi en schoon, maar waarom moet Lochem bij de steden en bij de Veluwe, beide gebieden zonder mogelijkheden voor wind. Om het Lochem in de maag te splitsen? En wat houdt het in dat deze regio daarna de Stedendriehoek wordt genoemd? Het gaat een beetje duidelijk worden: Lochem wordt ingelijfd om wingebied voor energie/ industriegebied te kunnen worden. En dan is het duidelijk welk stukje wordt bedoeld; het stukje waar net veel huizen zijn nieuw gebouwd en nota bene door de gemeente bouwvergunningen zijn gegeven. Het is onethisch en discriminerend een klein gebied bij een ander gebied te betrekken waar geen turbines mogelijk zijn en daarmee een kleine groep bloot te stellen aan gezondheidsrisico's, vermindering van het landschap en de omgeving en waardedaling van het onroerend goed.

Lochem geeft aan als totale gemeente zoekruimte te zijn, dat is iets anders dan zoekgebied. Zoals u het in het kaartje aangeeft, roept dat ten onrechte het beeld van zoekgebied op. Dat dient u te rectificeren !

De RES kan alleen adviserend zijn en zou ook als zodanig ook de opdracht van de provincies moeten hebben gekregen. De provincie zou zo'n gevraagd advies moeten aannemen. Nu de RES te weinig wind biedt, gaat de provincie het nog eens over doen met een nieuwe NRD.

Het inspraakproces binnen de RES is zeker waar het om wind gaat voor velen niet goed verlopen. Ik geef u wat reacties van gemeenteambtenaren en medewerkers RES en ingehuurd organisaties naar mij persoonlijk toe: onwetendheid (laagfrequent geluid ?, 'nooit van gehoord'), dier en natuur prioriteit geven boven de mens (we vrezen gezondheid van de mens: 'moeten ze dan bij de Veluwe; dat kan niet'), eigen belang ('dan kijk ik er tegen aan'), agressie (schreeuwen), manipulatie (in een onlinemeeting door de voorzitter naar aanleiding van zorgvuldig plaatsen van zonnepanelen: 'dus u hebt liever windmolens').

Uit uw NRD begrijp ik dat u de 'mismatch' tussen uw eigen windbeleid en de RESen wilt wegnemen, waarmee u aangeeft dat uw huidige windbeleid ruimer is opgezet dan de gebieden die in de RESen 1.0 zijn opgenomen. U bent mogelijk ontevreden over het resultaat van de RES, ik ook. U mogelijk omdat onvoldoende geboden wordt, hoewel wel al aan de eis voor

2030 wordt voldaan, ik vanwege het niet rekening houden met de inspraak. Er is inspraak geweest en zelfs van de kant van de provincie in de persoon van de heer Van der Meer wordt aangegeven dat inspraakprocedures niet leiden tot breder draagvlak of ander bod.

De RES is dus onvoldoende naar tevredenheid verlopen. Dan rest een evaluatie; dat komt tegenmoet aan uw idee dat het een te laag bod oplevert in verhouding met uw eigen windbeleid en het komt tegemoet aan mijn gevoel absoluut niet gehoord te zijn; sterker nog te zijn gemanipuleerd en om de tuin geleid. Dan kan ook de indeling van de RESen geëvalueerd worden, waardoor ik mij letterlijk en figuurlijk om de tuin geleid voel.

Het windbeleid is niet de kern, de kern is verminderd gebruik van fossiele brandstof. Dat kan door een andere manier van transporteren, consumeren en produceren. Dat beleid dient geactualiseerd te worden, zeker nu ook gezien de felle maatschappelijke protesten tegen wind op land en m.n. nabij bewoning. Daar gaat het om en niet om wat gemakshalve bedacht is: wind op land en zon op weilanden. Er kan zo veel; zon op daken, wind op zee. Beide zijn steeds beter mogelijk, de ontwikkeling van de batterijen maken de mix met wind op land niet meer noodzakelijk. Maar dit alles moet je willen; het is ingewikkelder, vraagt meer creativiteit en out of the box denken. Dat is nodig in tijden van crises. We zoeken echte oplossingen, voor langere termijn, geen doekjes voor het bloeden.

Bijna iedereen wil een schoner milieu en verantwoordelijkheid nemen voor de toekomst. Maar met wind op land wordt voor de gemakkelijke oplossing gekozen, verdienenmodellen van de energiejongens en de burger heeft het nakijken.

U gaat uit van een verplichting van de RES gebieden, dat is niet waar; het gaat om een bod. U mag geen verkeerde voorstelling van zaken geven !

Het bod van de RES zal zorgvuldig moeten worden ingepast in de huidige maatschappelijke ontwikkelingen. U loopt met uw notitie inmiddels jaren achter.

U laat mogelijkheden liggen, verzuimt aan te geven dat Nederland de slechtste normen voor windturbines nabij bewoning heeft.

Het RESbod zal zorgvuldig moeten worden ingepast in maatschappelijke ontwikkelingen. Dat ontbreekt totaal in uw notitie.

Jazeker, beleid moet worden geactualiseerd, maar dan wel met de volgende aandachtspunten:

- Accent op minder uitstoot en schone energie in het algemeen, wind niet als centraal punt meer; dat is passé door kritiek omwonenden, gezondheidsschade welke steeds meer bekend wordt en mogelijkheid betere alternatieven
- Veel en veel meer aandacht voor minder uitstoot door anders consumeren, produceren en transporteren. Het verhaal 'we hebben steeds meer energie nodig' kan niet.
- Accent op zonne- energie op daken en gebruik van thuisbatterijen
- Afstappen van regionale energieproductie; toestaan van exploiteren grote windturbines op zee of op het IJsselmeer.
- Windenergie op land niet als regionale of lokale opdracht formuleren, maar landelijk, waarbij aan bepaalde gebieden op land gedacht kan worden (Eemshaven, Maasvlakte) met voldoende bescherming en regelgeving voor omwonenden daar.

II. Gezondheid

Blz. 45 regel 1-3: 'meer dan voorheen rekening houden met gezondheid en een veilige leefomgeving'. Het is zeer bevreemdend dat dit een alternatief zou zijn, in concurrentie met bijvoorbeeld netcapaciteit en kosten (energiesysteem). Natuurlijk zijn landschap en natuur van belang; gezondheid is echter een basisrecht opgenomen in de grondwet en zal dus boven deze drie alternatieven gesteld moeten staan. Het is van een ander orde: geen alternatief, maar een basisrecht.

In dit alternatief wordt voordat nader onderzoek is gedaan uit gegaan van 45 Db als enige ruimte. Nederland heeft de meest ruime norm, in andere landen gelden strengere normen (Windalarm)

Voorts is er naast een Db norm ook een afstandsnorm nodig om marchandering te voorkomen.

(Denemarken: Db: 45 max, afstandsnorm: 4 x tiphoogte, lfg norm: nog uit te werken).

Bij een Db Lden wordt uit gegaan van gemiddelden. Omdat Lden van gemiddelden uitgaat, is er sprake van hoge piekbelasting. Piekbelasting moet worden onderzocht, zowel in de nacht en overdag en in stille omgeving en bij omgevingsgeluid.

Het laagfrequente geluid wordt totaal verzwegen. Dat veroorzaakt zeer ernstige gezondheidsproblemen: hartritme stoornissen, diabetes, evenwichtsstoornissen. Het kan het gehoor en hart fysiek beschadigen.

Als vleermuizen door het geluid hun echolocalisatie niet kunnen gebruiken, kunnen blinde mensen/kinderen dat ook niet.

Met slagschaduw wordt geen rekening gehouden. Aangenomen wordt dat middels een app stil te kunnen zetten. Dan is de slagschaduw bv niet aanwezig op een enkel raam, maar wel in het gebied aanwezig. Dan kun je dus niet bij de buurjongen spelen of buiten fietsen. Slagschaduw is alleen uit te bannen door de molen totaal stil te zetten. Het is niet alleen hinderlijk of schadelijk bij dat ene raam of die ene muur, het is evenzeer een probleem bij het naar buiten kijken vanuit huis of bij het buiten bewegen, werken of spelen.

Probleem bij slagschaduw voor de gezondheid is dat het gaat om een permanente arousal, permanent alert moeten zijn, de aandacht wordt steeds weg getrokken, er is sowieso een concentratieprobleem en het veroorzaakt of verergert epilepsie, nystagmus, autisme, migraine. Slagschaduw en deze effecten op de gezondheid moet mee genomen worden.

Voorts wordt lichteffect en beweging niet als gezondheidsrisico mee genomen. Het zal dezelfde problemen veroorzaken als slagschaduw, maar tesamen met slagschaduw stapelen.

Gif zoals vrijkomend bisphenol A (zeer schadelijk voor stofwisseling, immuunsysteem, vruchtbaarheid en de ontwikkeling van kinderen, vlg het RIVM al bij zeer kleine hoeveelheden) en zwavelhexafluoride (kan bij aanraking brandwonden veroorzaken) zijn niet mee genomen.

Bij milieuonderzoek zal in verband met de gezondheid naar diverse omgevingsfactoren gekeken moeten worden (bv omgevingsgeluid, gif, straling) waarbij bovendien de stapeling van deze factoren en de nadelige effecten van de turbine gemeten moeten worden.

Voorts zal naar stapeling van risico's bij de kwetsbare mens moeten worden gemeten. Voorbeelden daarvan zijn door landbouwgif ontstaan Parkinson met daar bovenop het nadelige effect van de turbines op het hartritme of migraine/aura's ontstaan of verergerd door landbouwgif met daarbovenop visuele hinder door licht, contrast en beweging.

Specifieke aandacht zal besteed moeten worden aan de kwetsbare mens (het jonge kind, ongeboren kind, ouderen, gehandicapten) en ontstaan van nieuwe beperkingen of mutanten moeten worden gemeten.

Bij nader onderzoek vanuit het RIVM is het mogelijk dat men pas gaat onderzoeken als de turbines er staan (bv prospectief cohort onderzoek; dwarsdoorsnede onderzoek, panelstudie) waarbij omwonenden als proefkonijn worden gebruikt. Dat is ethisch wetenschappelijk niet toegestaan. In dat geval zal de Provincie haar verantwoordelijkheid moeten nemen als het Rijk daarin verzuimt en met strengere normen werken danwel niet tot plaatsing overgaan.

Aandachtspunten betreffende de gezondheid:

- Gezondheid als prioriteit stellen conform de grondwet
- Laagfrequent geluid meenemen in de beoordeling van milieubelasting en gezondheidsschade
- Piekbelasting meenemen ook naar aard van de omgeving
- Slagschaduw meenemen in de beoordeling van milieubelasting en gezondheidsschade
- Licht en beweging meenemen in de beoordeling van milieubelasting en gezondheidsschade
- Schadelijke stoffen meenemen in de beoordeling van milieubelasting en gezondheidsschade.
- Specifieke aandacht geven aan de effecten van gevonden milieubelasting op de gezondheid van de kwetsbare mens.
- Aandacht voor stapeling van invloeden op de omgeving en die kwantificeren

III. Er voltrekt zich een ramp in Nederland

Op dit moment is het aantal omwonenden van windturbines (<2500m) 2.000.000 met 7.000 ernstig gehinderden (bron RIVM, ook zeer lage turbines zijn mee genomen), na realisatie alle turbines van RES1.0 zijn dat nog eens 2.000.000 erbij met ongeveer 10 % ernstig gehinderden (het betreft nu grote turbines) d.w.z. 200.700 ernstig gehinderden in 2030 en met plaatsing van nog eens dit beoogde aantal in RES2.0 weer eens 200.000 ernstig gehinderden erbij.

Gezien de vele artikelen uit binnen- en buitenland, de vele getuigenissen en filmpjes is wel duidelijk dat omwonenden zeer ernstige gezondheidsschade ondervinden.

Er wordt een RES 1.0 en straks 2.0 bedacht om Nederland vol te zetten met windturbines. Nederland zal een speldenkussen vol windturbines worden met zeer veel ernstig gehinderden, weinig plekken waar het nog goed wonen en recreëren is.

Het grote aantal mensen met gezondheidsschade betekent een immense claim op de toch al overbelaste gezondheidszorg en onttrekt een grote groep mensen aan het werkzame leven gewoon omdat ze ziek zijn of te moe om te werken.

Jarenlang strijden omwonenden tegen de plaatsing van windturbines nabij bewoning en leefomgeving. Er wordt ingesproken bij overheidsvergaderingen en er worden zienswijzen ingediend. Er zijn ongeveer 100 actiegroepen van omwonenden en een aantal landelijke groepen. Sinds 2012 zijner in Nederland al heftige protesten tegen windmolens, bij het opstellen van de RESen in 2019 nemen de protesten aanzienlijk toe en ook het aantal actiegroepen.

Omwonenden verenigen zich, besteden heel veel tijd aan onderzoek, onderbouwing van inspraak en weerwoord. Zij doen het in hun vrije tijd. Aan de andere kant zijn het ambtenaren die betaald worden en zelfs nog dure bureaus inhuren.

Er wordt niet geluisterd naar de inspraak, het leidt niet tot meer draagkracht of wijziging van beleid.

Direct omwonenden raken in conflict met elkaar: de boer die een turbine wil plaatsen staat lijnrecht tegenover zijn buur met wie hij het eerder zo goed kon vinden, het familielid dat bij de gemeente het windbeleid maakt is niet meer welkom op feestjes, de mensen direct naast het beoogde gebied kunnen niet met droge ogen ernaar kijken, ze slapen er niet van. Hele gemeenschappen op het platteland raken ontwricht. In plaats van energie steken in een leefbaar platteland, hebben mensen de taak met hun trauma om te gaan, weerstand bieden, alternatieven zoeken voor bedrijf en woning. Energiecoöperaties en initiatiefnemers gaan voor het geld, schuwen geen middel om hun zin door te drijven.

De waarde van onroerend goed nabij windturbines daalt hard. Dat is niet omdat met de molens niet mooi vindt; het is omdat men weet dat het gezondheidsschade inhoudt. Niemand wil in een huis wonen waar je grote kans loopt ziek te worden. Huizenprijzen nabij windparken dalen (Zoeterwoude, Meeden).

Windturbinesyndroom zit niet tussen de oren: mensen weten maar al te goed dat de kans op gezondheidsschade groot is. Dat weten beleidsmakers ook. Doordrukken van beleid, een provincie die een gemeente meent te moeten overrulen, een provincie die meent stoer eens

meer windturbines te moeten gaan plaatsen dan door de RES geboden wordt, verstrengeling van belangen en veel dubbele petten dat alles moet de plaatsing van turbines mogelijk maken.

Maar er zijn andere mogelijkheden, de actualiteit haalt oude visie op windenergie in.

U als beleidsmaker heeft ook een hart om mee te voelen, een hoofd om mee te denken en benen om weg te lopen van dat wat niet deugt.

We willen allemaal een schoner milieu, maar dit is niet de weg. Willen we straks een land met 6 miljoen omwonenden van een windpark en meer dan 400.000 mensen met ernstige gezondheidsschade? Wie wordt hiermee gediend? Is het waar klimaatobsessie en kapitaal elkaar ontmoeten?

Waar is de mens in dit verhaal?

Laten we het niet zo ver laten komen als in Groningen. De weg terug is zo moeizaam.

NRC, zaterdag 23 februari 2033

“Bij het toeslagenschandaal dat duizenden ouders trof, kon je nog ‘verzachtende’ omstandigheden bedenken. Het schandaal had zich over een beperkt aantal jaren afgespeeld, buiten de openbaarheid, en was op het hoogste politieke niveau goed gekeurd.

Zulke verzachtende omstandigheden zijn er niet voor de ‘rampzalige’ situatie die opeenvolgende kabinetten creëerden en daarna lieten voortbestaan voor zo’n 200.000 omwonenden van windturbines. Dat was geen ongeluk in een obscuur hoekje van het openbaar bestuur. Het voltrok zich in het volle zicht, ging jarenlang door, als gevolg van doelbewuste besluiten van hoge ambtenaren, ministers en soms een voltallig kabinet. En het duurt voort tot op de dag van vandaag.

Dit is de eerste conclusie die zich opdringt na een eerste lezing van het lijvige rapport van de parlementaire enquêtecommissie.

Ter vergelijking met Groningen: daar zijn nu 200.000 mensen met ernstige schade; stukje uit de NRC van 23 februari 2023, lees voor ‘omwonenden windturbines’ ‘Groningers in het aardbevingsgebied’.

Ik ga ervan uit dat u nu zeker ook in het licht van de uiterst teleurstellende beantwoording van mijn vragen in mijn vorige zienswijze, nu wel de vragen en aandachtspunten serieus neemt en mij als zodanig ook antwoord geeft.

Bijlage: Brieven aan de macht

██████████@gmail.com

